

Помер Єлисей Плетенецький в жовтні 1624 року, його було поховано в Успенському соборі монастиря. А його сподвижник та наступник Захарія Копистенський називав себе «сином духовним» Плетенецького [1, с. 282].

Таким чином, Києво-Печерський монастир за часів Єлисея Плетенецького зіграв велику роль у відродженні церковного та культурного життя України. На багато років за ним закріпилася слава друкарської столиці. Він став науково-культурним осередком, метою якого було поширення освіти та наукових знань. Просвітницький гурток Плетенецького зіграв велику роль у розвитку культури та національної свідомості українців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голубев С.Т. Київській митрополитъ Петръ Могила и его сподвижники. Опытъ историческаго изслѣдованія. Т. 1. Київ: Тип. Г.Т. Корчакъ-Новицкаго, Михайловская ул. собств. домъ, 1883. 559 с.
2. Історія України в особах. Литовсько-польська доба. Київ: Україна, 1997. С. 144-145.
3. Кагамлик С.Р. Засновник Печерського культурно-освітнього гуртка: до 380-річчя від часу смерті Єлисея Плетенецького. *Календар-щорічник «Українознавство – 2004»*. Київ: 2004. С. 168-171.
4. Києво-Могилянська академія в іменах XVII-XVIII ст.: енциклопед. вид. Київ: КМ Академія, 2001. С. 428.
5. Степовик Д.В. Історія Києво-Печерської лаври. Київ: Вид-во Української Православної церкви Київського Патріархату, 2001. С. 157-162.
6. Тимошик М. Історія видавничої справи: підручник. 2-ге вид., виправлене. Київ: Наша культура і наука, 2007. С. 162-168.

ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЙНІ ІДЕЇ М. НЕПЛЮЄВА В КОНТЕКСТІ ЦЕЗАРЕПАПІЗМУ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Мірошниченко Надія

Національний заповідник «Глухів»

кандидатка педагогічних наук, учена секретарка

Микола Миколайович Неплюєв (1851–1908) – представник респектабельної аристократичної родини, талановитий педагог і композитор, оригінальний мислитель, філософ і соціальний практик. Він присвятив своє життя реалізації місії реформування суспільства, шляхом створення нової генерації людей на засадах християнської педагогіки і продуктивної праці. Викликають інтерес різні аспекти життєдіяльності Миколи Неплюєва, пов'язані з філософськими пошуками кінця XIX – поч. XX ст., історією комунітарного та духоборчого рухів, реформаторських соціально-економічних і соціально-педагогічних практик.

Аналіз книг і брошур М. Неплюєва, насамперед таких як: «Історичне покликання російського поміщика», «Совість. Сторінка з життя російського поміщика», «Хліб насущний», «Братські союзи в навчальних закладах вищих, середніх та нижчих»

дозволяє розкрити особливості становлення релігійно-філософських та суспільно-політичних поглядів мислителя.

У працях М. Неплюєва «Голос віруючого мирянина з приводу майбутнього Собору», «Бесіди про Трудове Братство. Приватний лист-відповідь священику Іванову» викладено критику російської православної церкви як забюрократизованого державного відомства, що дбає насамперед про непохитність «духовних скреп», засад самодержавства, а не про виконання своїх безпосередніх функцій – християнізацію життя християн. За словами подвижника, для представників офіційної церкви миряни – це просто християнський матеріал, а не самоцінний духовний камінь [3, с. 162]. На думку М. Неплюєва, більшість російських священників замість самовідданої праці на благо ближніх грішать властолюбством, гординою і клерикалізмом, у повсякденній діяльності заперечують рівність усіх людей, керуючись гаслом: «церква – це я, а мир – це німе стадо». Він виступав проти посягання духовного пастиря на свободу і духовну самодіяльність парафіян, пояснюючи, що вища совість – це не мундир, який вдягається священиком разом із набуттям своєї посади [3, с. 161].

Мислитель звинувачував владу і офіційну церкву у «псевдо християнстві» («парафії перетворились на фікції», більшість «представників духовенства керуються не правдою Божою», а «вказівками і приписами начальства», «видаючи антицерковну рутину» за «істинне православ'я»), вважаючи, що «тільки вороги в насмішку» могли називати сучасну йому Росію «Святою Руссю», яка перетворилася на справжній «вертеп розбою» [3; 1]. У праці «Голос віруючого мирянина з приводу майбутнього Собору» (1906 р.) М. Неплюєв закликав керівництво держави, церкву, інтелігенцію і народ до всенародного покаяння у гріхах з метою налагодження соціального діалогу, що було актом громадянської мужності [4] і сприймалося як виклик пануючому режиму. Він виступав за реформування церковного життя, раціоналізацію православ'я, редакцію богослужбових книг до зрозумілого їх змісту, зміну мови богослужіння на «загальнодоступну»; за активізацію участі мирян у духовному житті, демократизацію і розширення управлінських повноважень громади – право дорадчого голосу в питаннях догматичних і вирішального в усіх інших; причому це мало розповсюджуватися на всі християнські конфесії.

Шляхом порівняльного аналізу та узагальнення наукової літератури визначено спорідненість ідей та поглядів М. Неплюєва з українською православною релігійно-філософською традицією (Г. Сковорода, П. Прокопович, М. Гоголь, К. Ушинський, П. Юркевич, П. Куліш, В. Екземплярський): антропологічна концепція Боголюдини, здатність кожної особистості уподібнитися Ісусу Христу – милосердному люблячому Богу, який є зразком досконалості, уособленням найкращих людських чеснот («Царство Боже всередині нас») – на противагу грізному, караючому старозаповітному Богу, судом якого погрожувала офіційна церква; духовна свобода – право кожного на вибір релігійної конфесії; кордоцентризм («релігія серця»); досягнення земного щастя завдяки творчій природовідповідній праці; раціоналізація віровчення («свідома віра», адаптація заповідей божих до особливостей дитячого сприйняття), узгодження його з потребами народу, здійснення богослужіння рідною мовою; ігнорування зовнішньої обрядовості; демократизація духовного життя, забезпечення автономії та самоврядування релігійної селянської громади; ліквідація національної і статевої дискримінації [2, с. 110].

Встановлено, що особливості філософських-релігійно і суспільно-політичних поглядів М. Неплюєва полягали у викритті ним псевдохристиянської сутності російського суспільства, що ґрунтувалося на жорсткій вертикалі держаної влади і цезарепапизмі – підпорядкуванні духовного життя монархові, у порушенні представниками світської та церковної влади християнських заповідей, у відчуженні парафіян від активної участі громади у життєдіяльності місцевої громади і суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Екземплярський В.І. Пам'яті Миколи Миколайовича Неплюєва. *Праці Київської духовної академії*. 1908. С. 155–170.
2. Мірошниченко Н.О. Педагогічні погляди та освітня діяльність Миколи Неплюєва в контексті розвитку сільськогосподарської освіти (XIX – поч. XX ст.): дис. ... канд. іст. наук: 13.00.01 / Сумський державний педагогічний університет. Суми, 2015. 293 с.
3. Неплюєв М. Бесіди про Трудове братство. Приватний лист-відповідь священику Іванову. Москва: Преображення, 2011. 408 с.
4. Неплюєв М. Голос віруючого мирянина з приводу майбутнього Собору. *Праці Київської духовної академії*. 1906. № 6. С. 269–305; № 7. С. 393–428.

«ЕМІЛЬ, АБО ПРОВИХОВАННЯ» Ж.-Ж. РУССО ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ ЕПОХИ ПРОСВІТНИЦТВА ФРАНЦІЇ

Кубрак Олег

Сумський національний аграрний університет
старший викладач кафедри правосуддя та філософії

Серед наукової спадщини французького Просвітництва особливе місце займає роман Жан-Жака Руссо (1712 - 1778) «Еміль, або про виховання» (1762), в якому автор відобразив свій загальний світогляд, де педагогіка - важлива сфера соціального життя. Руссо критично переробив досягнення французької педагогіки та педагогічної думки європейської цивілізації починаючи з античності до епохи Відродження та Просвітництва (Сократ, Платон, Катон Старший, Плутарх, Сенека, Д. Локк, Ф. Рабле, М. Монтень, Р. Декарт). Руссоїстська програма виразно нагадує судження М. Монтеня про ненасильницьке виховання, Д. Локка і Ф. Рабле - про фізичне виховання, А. Тюрго - про природну доброту людини, Сен-П'єра - про моральне виховання.

В "Емілі" Руссо показав кастовість, обмеженість, неприродність виховання та навчання у школах того часу, говорив про антигуманність виховання в аристократичному середовищі, де дитина зазвичай перебувала під наглядом гувернера, або в пансіонаті, відірвана від батьків.

Одночасно Руссо на кшталт своєї теорії природного права виклав проект виховання нової людини.

Герой роману Еміль — символ, носій ідеї. Іноді складно пояснити ті парадоксальні ситуації, в які поміщає свого героя Руссо. Подібний прийом допомагає чітко відмежуватися від традиційного виховання та навчання і одночасно прозоріше викласти